

TRANSILVANIA

FŌIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 11. SIBIIŪ, 15 NOVEMBRE 1895. Anulŭ XXVI.

DESPĂRȚEMINTELE ASOCIAȚIUNEI.

În urma ordinului Dluî ministru r. u. de interne oficiile comitatense aŭ cerutŭ dela despărțemintele Asociaționei, se asternă până la 30 Novembre a. c. guvernului statutele lorŭ spre aprobare; și acêsta firesce neputându-se, căci despărțemintele nu sunt corporațiunii de sine, ci numai organe ale Asociaționei, se pare a se fi începutŭ de noŭ sistemulŭ din anii trecuți, a se oprî din partea organelorŭ administrative întrunirile despărțemintelorŭ.

În urma acestorŭ măsuri Comitetulŭ centralŭ s'a întrunitŭ la 3/15 Octobre a. c. și a luatŭ hotărîrea, a face reprezentatiune la guvernŭ în cauza acêsta, în care dealtmin-trea a mai întervenitŭ odată încă iuainte cu trei ani, dar pân' acum n'a obținutŭ nici unŭ rezultatŭ.

Décă n'am cunósce spiritulŭ celŭ infectatŭ alŭ timpului și greutatea cea estraordinariă a împregiurărilor, în carî trăimŭ aici în patria nŏstră, ne am putea mira, cum unŭ guvernŭ cere statute dela singuraticele părți ale unuî întregŭ, ale cărui statute elŭ însuși le a aprobatŭ, ba care numai pe basa acelorŭ statute s'a pututŭ inființa și intra în viêtă. Căci, repețim, despărțemintele Asociaționei nu sunt corporațiunii autonome, individualități de sine și prin sine, ci numai ramificări organice ale Asociaționei, prin cari acêsta ține viu contactulŭ seŭ cu poporulŭ, care o a inființatŭ și o susține. Despărțemintele dar nu potŭ avé statute speciale, ci prin ele, precum spunŭ și dispozițiunile Asociaționei, se regulează nu-

mai adunarea mijloacelor, destinate pentru scopurile culturale ale Asociațiunei.

De altmintea îndoielile, ce le ar pute avea guvernul în privința despărțemintelor, se rădică de sine prin *Statutele cele noue*, ce s'aũ pertractatũ și priimitũ la adunarea generală dela Blajũ din anulũ acesta și s'aũ substernutũ, conform însãrcinãrei date, la 10 Sepsemee a. c. guvernulũ spre aprobare; pentru cã în statutele acestea, pe lângã mai multe alte modificãri în statutele vechi, s'aũ luatũ dispozițiunii speciale și în privința despărțemintelor ținutale și a agenturelorũ comunale. Și așa guvernulũ, aprobãnd statutele așternute, va aproba, cu modificãri seũ fãrã modificãri, și competența și sfera de activitate a despărțemintelorũ.

De repetite ori ne am ocupatũ și noi în revista acẽsta de natura, chiãmareã și însemnãtatea despărțemintelorũ Asociațiunei, și suntem și acum, dupã o esperiențã de trei deecenii, de firma! convingere, ca despărțemintele sunt de necesitate imperativã pentru prosperarea și libera desvoltare a Asociațiunei nõstre. Centrul este ideea și directiva, despărțemintulũ punerea lorũ în lucrare.

Prin statutele cele noue se satisface și acelorũ cerințe, care le-a rădicatũ guvernulũ cu privire la despărțeminte; dorim a pute anuncia cetitorilorũ nostri cât mai curẽnd în-tãrirea lorũ și punerea în pracsã. B.

CARE ESTE FEMEEA CEA MAI FRUMOSA?

(Disertațiune ținutã la 15/27 Augustũ 1895 la adunarea generalã a Asociațiunei transilvane la Blajũ, de Ioanũ Popescu din Cohalm, astãđi în România).

(Urmare din Nr. 10.)

Onorată și cultã adunare! Am început disertațiunea mea cu citațiunea din S. Scripturã: „Nu este bine se fiã omulũ singurũ, se-i facem lui ajutoriũ!“ și i-a fãcutũ lui femee!! Am đis, cã ori cine face din femee deũ seũ demonũ, greșesce, și am arẽtatũ, cã altã definițiune seũ destinațiune

în primo loco femeea nu p^ote avé, decât *a fi ajutori^u bărbatului pe pământ^u!*

Acum se căutăm și se vedem, decă în adevăr^u în timpul de față cu educațiunea și cu instrucțiunea, ce dăm femeii, devine acesta un^u adevărat^u ajutori^u pentru bărbat^u așa cum a lăsat'o Dumne^ușeu s^{eu} natura, dacă voiți, ori că în majoritatea casurilor^u e mai mult^u — cum se dice — o belea pe capul^u bietului bărbat^u?

S. Ioan^u gură de aur^u dice, — cum am spus la începutul^u disertatiunei mele, — că „bărbatul^u s^{eu}m^{en}ă s^{eu}m^{en}ță în agru, femeea pune aluatul^u și c^oce pânea, pe bărbat^u îl^u așteptă lucrurile cele din afară de casă, ear purtarea grijei de casă este datoria femeii“.

Se vedem acum, decă a^u se face economia casei așa, după cum spune Chrisostom?

Da, vor^u dice un^u, cari caută cu ochii în satele și pe agrii țeranului muncitori^u, așa este, nu d^or românii nostri ară, s^{eu}m^{en}ă agrii, cosesc^u și t^otă vara și iarna își câștigă întru sud^orea feței lor^u cele necesare pentru familia lor^u și țera lor^u? Și tot^u așa și femeile lor^u; a^u nu ele frem^{en}tă aluatul^u și fac pâne așa, cum dice S. Ioan^u gură de aur^u: ele prepară cânepa, torc^u, țes^u, cos^u, spală, mulg^u vacile, apoi la câmp^u, seceră, sapă alătura cu băbății lor^u, și t^ote trebuințele casei și a celor^u 5—6 s^{eu} 10 copii câți a^u, tot^u femeea românului le îndeplinesce?

Așa este pe satele n^ostre, da scim, și cei mai mult^u dintre noi tot^u în astfeli^u de case am crescut^u! . . . Dar ore tot^u așa este și prin orașele și orașelele n^ostre? Ore femeile n^ostre ale cărturarilor^u, ale calicilor^u în haine negre, cari ne numim funcționari, tot așa fac^u ca mamele n^ostre de odini^oră?

Domnilor^u și d^omnelor^u! Ce este cartea? Ce este instrucți^ona, înv^{et}atura și sciința? Eu dic așa că, dacă un^u soldat^u întră în resbel^u pregătit^u cu tot^u felul^u de arme, asta o face ca să se p^otă ap^{er}a de dușman^u, ba chiar să-l^u învingă și distrugă! Tot^u așa este și cu cartea s^{eu} cu înv^{et}-

țătura; ea încă este o armă, cu carea se te poți lupta și învinge mai cu ușurință dificultățile și obstaculele, ce se pun înainte în luptele vieții pămâtesci.

Prin urmare când împregiurările ne favorisază pe unii, ca se dăm copilelor noastre o instrucție óre-care, asta o facem cu gândul, ca prin arma instrucției să le îmbogățim cunoștințele, cari se le aducă înlesnire în munca, ce au să începă cu începerea vieții conjugale, cu luptele și lipsele vieții familiare.

Acum se vedem, decă în adevăr această armă, adecă cartea, care o dăm în mâna copilelor noastre pentru a-și înlesni cu ea daraverele vieții familiare, dă rezultate bune? Decă aceste copile devenind soții și mame de familie, conducă mai bine și în mod mai lesnicios afacerile casnice, decă femeia țeranului cea fără pension, fără carte și fără instrucție?

Se trecem însă se esaminăm o căsătorie încheiată între o fată cu instrucția femească de astăzi, cu aspirațiunile născute din această instrucție și între un teolog, profesor, sau un funcționar inferior, din starea mai mijlocie, căci aceștia formază maioritatea și stratul gros al societății cărturăresci, și se vedem, ce se întemplă cu o asemenea căsătorie, adecă cu viața casnică a unei asemenea căsătorii?

Dar mai întâiu, se ne întrebăm, ce caută omul, bărbatul în pasul căsătoriei? De sigur că la această întrebare nu vom răspunde pe diferite căi, ci unanim vom răspunde că prin căsătorie căutăm se aflăm aceea, ce se ȳice: fericire pe pământ!

Fericirea și iar fericirea este dar, domnilor și dómnelor, ținta noastră a tuturor! Dela copilul cel mai mic până la omul ce e aproape de rîpa morméntului, numai la fericire ne gândim, și o căutăm se o aflăm, și mai toți ne înșelăm în căutarea ei, sau în alegerea obiectului de fericire!

Numai copilul în primele lui zile până ce cunoşce numai pieptul mamei sale, numai el are singura fericire, pentru că îndată ce ajunge la etatea de câte-va săptămâni şi începe a distinge şi alte obiecte din jurul său, va începe a căuta plăcerea şi fericirea lui chiar în acele obiecte şi încă cu deosebire în acelea, cari îi pot periclita viaţa; aşa mai întâiu va încerca se prindă o luminare aprinsă să o bage în gură, căci prin a duce la gură ori-ce obiect ce-i place ochilor lui crede el a fi în posesiunea unei fericiri, ce şi-o poate şi el închipui în mintea lui de copil. Ce-va mai târziu caută satisfacere plăcerilor în alte lucruri, precum cărucioare, bice, miei, câţiel, mânzi, — şi copilele cu deosebire în păpuşi, o împregiurare acesta, care este în sprijinul acelora, cari susţin cu drept cuvânt că, femeea este dela naşterea ei destinată pentru lucrări, cari nu sunt pentru natura şi temperamentul bărbatesc. — Destul că cu crescerea şi înaintarea în vârstă, copilul îşi va căuta distracţie şi plăcere, adică fericirea lui, în diferite lucruri fiă de joc, de mâncare, său de împodobire, până la etatea când încep a se desvolta în el diferitele pasiuni naturale; şi atunci, de odată cu acestea, adică cam dela etatea de 20 ani, la unii poate şi mai timpuriu său la alţii mai târziu — după temperamentul şi modul educaţiunei — vor începe a-lu nedumeri cugetele vieţii viitoare, ale luptei pentru existenţă, şi în această luptă a-şi căuta obiectul de ajutoriu, companionul său aliatul lui natural, cu care se învingă greutăţile.

D-vóstră, domnilor şi dómnelor, veţi fi cetitú poate toţi în posesiile nemuritoriului poetu ardeleanu *Andreiú Mureşanu* o poesie, în care se spune, cum unú omú învăţatú căuta aceea zonă, unde s'ar afla locul fericirei, adică fericirea aceea, după care şi noi şi totă lumea ne sbatem.

Acelú omú învăţatú căuta fericire pe tronuri, la împéraţi, în mărire şi splendóre, — o căuta la ómení, cari nu asudă lucrând, ci trăescú de pe spinarea muncitorilor; — o cercă

și la cei cari cu multă sudóre ziua și nóptea își agonisescú pânea dîlnică, — o cercà în viéța simplă pastoréscă.

Unde cu unú fluerú cãntãnd lângã oi,
Lași sã mérgã tóte calea cea fireascã,
Nesciind de lume, de-ale ei nevoi.

Mers'a prin bordeie, mers'a prin palate, dar de fericire nicãiri n'a dat ! Și poetulú spune causele, cari nici pe tronú, nici în viéța trãndavã, nici în viéța de robú, nici în cea pãstoréscã nu și-a aflatú omulú învêțatú fericirea ce cãuta. —

Într'unú singurú locú însé, se pare cã ar fi aflatú loculú fericirei, decãt era și aici o condițiune de împlinitú, era — cum s'ar dîce — unú spine lângã trandafirú, dar se ve citez bucata tectualú :

„O cercà 'n viéța cea din mãnãstire,
Unde fugú de lume mame și pãrinți,
Ca 'n singurãtate, postú și umilire
Se 'nalțe la ceriuri rugãciuni ferbinți“.

Aici i s'a pãrutú lui cã locuesce dulcea fericire, și totú așa ni se pare și nóue, când ne transportãm cu mintea curatã și cu inima candidã în sferele ceresci, uitãndu-ne unú momentú de celelalte legãturi, cari ne ținú de lumea pãmêntéscã ; dar îndatã ce momentulú acela trece, și suntem împinși de o forță óre-care sã revenim iarãși josú la legãturile nóstre cu acéstã lume, atunci trebuie se recunóscemú și se esclãmãm și noi cu omulú învêțatú :

„De ar fi cu putință se desbraci simțire
Și-orí ce pasiune, ar avé cuvêntú,
Nicãiri în lume, ca în mãnãstire
N'ai afla rãpaușú dulce pe pãmêntú“ !

Ați auditú condițiunea, despre care vorbesce omulú învêțatú prin gura poetulú, pentru a gãsi fericirea ? Adecã pãnã nu desbrãcãm simțire și orí-ce pasiune, pãnã atunci nici aici în locașulú sãnt nu putem afla fericirea ce cãutãm ! Dar óre câtí sunt în lume, cari potú face acéstã, adecã a avé forța, o forță supranaturalã așa dîcênd, ca sã se des-

brace de simțirile ce au, și se distrugă s'eu se înnece ori-ce pasiune înăscută în ei?

Apoi simțirile acestea și pasiunea acésta, de care este vorba în poesia acésta, sunt proprietatea omului dela nascere; ne nascem cu ele, le moștenim, crescem și ne dezvoltăm împreună cu ele; sunt calități date noue de natură, și prin urmare nu le putem distruge noi, chiar de am avé totă dorința, ci vrându nevrându trebuie să le lăsam să-și eserceze cursul lor natural ca și alte simțiri și însușiri ale mecanismului corpului omenesc!

Dar totuși nu e de desperatū nici după acestea, că nu am puté găsi fericirea, pentru că, dacă acelū omū învățatū nu a găsitū fericirea, cauza este că nu o-a căutatū și în altă parte, ci numai prin palate, pe tronuri, prin bordeie, prin mănăstiri, pe câmpū în vieța păstoréscă. — A venitū însé alt omū învățatū și încă chiarū unū poetū, care a exploratū și altă regiune, și altă stare a vieței omenesci, și a găsitū fericirea; și deși mulți ȳicū, și cu deosebire teologii, că aici pe pământū nu există fericire, și că starea aceea satisfăcétore, în care se află o sémă de indiviȳi, e unū feliū de norocū, s'eu celū multū o fericire efemeră; dar încolo o lume de jale, o vale de plângerī, vorbind după biblie.

Dar cum se întêmplă, că vine poetulū Alecsandri și chiar în jalea lūmei acesteia află elū fericirea din acéstă lume, când esclamă:

„Dulce e de a ȳice când inima jălesce:
Am o ființă 'n lume, ce sciū că me iubesc!“

Onorată și cultă adunare românéscă! Cu acéstă fericire am făcutū o digresiune dela cestiune, însé cred că este o digresiune fórte la loculū ei, și de aceea chiar fără a-ȳ slăbi legătura, ce are cu subiectulū disertaȳiunei mele, se reiaū și-rulū vorbirei!

Așa dar Sânta Scriptură, ca și alȳi sânti părinȳi scriitori ne spunū, că femeea e creată, pentru a fi unū ajutoriū omulū pe pământū, și atâtū scriptura cât și tóȳi profeȳi și apo-

stoliț fericescū pe bărbatulū, care a găsitū în femeea sa unū ajutoriū, ear poetulū Alecsandri cântă spunēndū că e dulce starea de jale când ai o ființă în lume, care scii că te iubesc, — prin urmare putem spune cu tōtă puterea cuvēntuluī că, unū tinērū când s'a decisū sē se căsătorēscă, elū o face acēsta cu convingerea, că în societate cu o tovarășe o sē ducă o viēță mai dulce, mai plăcută și mai ușoră; că deși pōte tovarășa sa nu-ī aduce zestre, totuși cu salariulū seū pōte se trăiască cu ore-care chibsuință, mai bine în casa sa, cu soția și copiii seī, decât ducēnd o viēță de becher (cum ȕic munteni, burlac, cum ȕic moldoveni, seū de holteiū cum se ȕice mai bine aici în Transilvania), trăindū prin birturi și restaurante!

Cu asemenea convingere se decide, ȕicū, unū tinerū a face pasulū căsătoriei, căci altcum sē scie contrariulū, cum ar îndrāsni sē se căsătorēscă?

Dar ore și ființa, pe care a ales'o elū, sē gândescē totū așa? căci altcum nici dēnsa nu s'ar mărta, — dar, . . . este unū dar la mijlocū, dar nu prea vrea sē-și dee sēma că bucuria casnică și fericirea, la care aspiră și ea ca și bărbatulū seū, stă mai multū în înțelegciunea ei și în cunoscințele, ce a primitū prin instrucție, că progresulū lorū în tovarășia ce aū contractatū, stă în mișcarea mânălorū în continuă lucrare, în trebuințele casei și ale copiilorū; că bărbatulū ei nu mai astfeliū s'ar vedē mulțumitū și fericitū în tovarășia cu dēnsa, decât ea înțelege că misiunea ei, de a fi ajutoriū unū bărbatū pe pământū, se esecută cu perseveranță.

Însē, cu fōrte puține escepciuni, nu este așa, și de aceea ca probă se facem acum o descindere în mijloculū unorū asemenea căsătorii, unde femeile nu consideră instrucția lorū ca o armă de apērarea familiei de suferințe, ca o înlesuire în conducerea greutăților casnice, ci din contră ca unū mijlocū de a trăi mai comodū, mai lucosū, nelucrândū, ba chiarū că se află genate, decât ele — fete cu carte — sē se dea la lucruri casnice ca cutare Lele-Mărie sau Lele-Ană, adecă

se facă bucate, se spele vase, să facă pâne, să mulgă vacile, să spele, și altele; și apoi la traiul acesta comod, fără a lucra, ci numai a petrece între servitori, apoi la baluri, teatru, băi, voiajuri. . . . nu se gândesc numai acelea, cari au ele o zestre mare, se au norocul de a se mărita după un bărbat cu salariu mare se cu o avere proprie bună, ci și acelea, cari sunt foarte serece, un feliu de petra în casa parintilor, cum dice proverbiul. Destul e ca se fia frecventata 4—5 ani o scola se pensionu, ca se-si inchipuesca, ca prin acestu faptu ele sunt scutite de a mai prinde lucru în mana și mai cu sema lucruri mai dure, ca spelatul vaselor, rufelor și prepararea mancărilor.

Acum se vedem ce se intempla, deca pe langa seracia ei și cu dorinta de a duce în casatorie o vietă comoda, se marita după un functionariu cu lefa de 120—200—300 fr. pe luna (adeca 60—100—150 floreni), o lefa, cu care numai lux nu potu face casatoriia și mai alesu deca în scurtu timpu casa loru cresce, se immultescu copii ca și necasurile cu ei?

În România cu deosebire, îndată ce se însoră un functionariu, fia lefa lui cat de mica, 120—150 fr., numai decati trebuesce servitore, caci deci — de multe ori isi dicu și ei — cum se spele nevasta lui vasele, se faca de mancare, se scuture și se aranjeze prin casa, caci ori nu scie se nu vrea, ba chiaru sunt casuri ca unui barbatu ei singuru nu pretind dela femeile loru se puna mana pe lucru și mai cu sema bucatarie, fia ca ei asa sunt deprinsi dela parinti loru, ca nu se pote casa fara servitore, fia ca ei vreu prin aceta a-si menaja se cruța nevasta, — deca se pote chiuma aceta cruțare și mai cu sema cand unui o invata se fumeze; — apoi mai sunt și de aceia, cari fac pe grandomonii și fac totu posibilulu ca se aiba aparenta unor omeni, carora nu le lipsesce nimic, de și în realitate nu au nimic, în casa lor, se de au ceva, e luat mai multu pe creditu, deca mai găsescu și creditu.

În casurile însă, unde bărbații așteaptă ca femeile lor să se lucreze, se nu apeleze numai decât la servitoare, fac ele ce fac și totuși încercă pe la casele lor femeii: una care să-și spele rufele, una care să-și cósă ceva, și mai ales nu se poate ca măcar vasele de bucătărie să nu i le spele vr'o bătrână sêracă ore care, și în majoritatea casurilor țigănci, cum e obiceiul prin Bucuresci.

Dar rēul nu se oprește aici: vin copiii, și Dumniaei nu vrea să lăpteze, sub cuvânt că-și delicată, orî bolnavă, chiar pe când în realitate se teme de alt ceva, că, lăptând va slăbi, își va pierde roșeța și toate semnele unei fețe tinere și frumoase; deci îi trebuie doică (mancă după moldoveni). Se știe din experiență și din constatările omienilor specialiști, că copiii crescuți de mance se bolnăvesc mai ușor, și mamele cari nu alăpteză singure pe copiii lor, încă au dese suferințe și dureri din cauza asta, de cari sunt scutite acelea, cari singure nutresc pe copilașii lor.

Resultatul unor asemenea căsătorii numai la bine nu duce, — vorba unui sânt:

„Nici un început rău nu poate să sfârșită bun“.

Se desemnă însă aici două tablouri complete a două căsătorii: Una făcută între un funcționar de un grad superior cu salariu mare cu o domnișoră din clasa așa zisă aristocrată, cu zestre mare, și crescută în pension și în casă cu profesori, iar a doua căsătorie încheiată între un angajat de un grad inferior, cu o lăfă mică și o domnișoră, care foarte puțină carte știe, n'are nici zestre, dar în schimb are alte calități cum se va vedea.

Ei chiar cunosc asemenea două familii și le aș putea și numi, trăiesc și au moștenitori, dar deși unora le-aș face onoare aducându-i ca exemplu, s'ar supăra însă ceialaltă că i citez ca pildă rea; de aceea când îmi propun să fac biografia acestor două familii, le voi numi familia *A*, și familia *B*; — *A* casa funcționarului superior cu salariu mare și care luase de nevastă o fată bogată, cu pretențiuni de cultură superioară, și *B*, casa func-

ționariului inferior, care luase în căsătorie o fată săracă și cu foarte puțină carte, dar femei carea, cum veți vedea, avea alte calități, cari au întrecut și cultura și zestrea Dómnului *A.*

Atâta pot să vă divulg, că salariul dlu *A.* era cam 1000 și ceva fr. pe lună, zestrea nevestei sale era o moșie carea îi aducea vro' o 500 fr. venit pe lună, adică în total cam 2000 fr. se'u aproape 1000 fl., pe când amplotiatul *B.* abia avea vro' 2 sute de lei pe lună și cum am spus, zestre dela nevastă nimic!

Asemenea mai spun, că în familia *A.* erau mai târziu 4 copii, din cari 2 fete și 2 feciori, ear în familia *B.* din 8 copii câți avu, remaseră în viață 5: 3 feciori și 2 fete, — adică seraciile ca de obicei au mai mulți copii.

Vă rog, descindeți acum cu mine în esăminarea vieții familiei *A.* și a familiei *B.*, și binevoii a vă reaminti — ascultând acea viață, — că dacă nu în satul se'u orașul cutare dar sigur în ținutul dvóstră încă veți fi aflat se'u auzit că sunt se'u au fost asemenea familii, căci în România știu că sunt foarte multe în clasa așa de sărăcăcultă, și mai ales de acelea, cari cad în categoria familiei *A.*

Eată deci în paralelă descrise aceste două familii:

Dlu *A.* pe lângă că și el singur era leneș în funcțiunea sa și pe carea o avea mai mult din grația unor rude protectoare, decât în urma unor titluri se'u capacități cari îi lipsiau, femeea-sa însă, pe lângă lene, mai era și înfumurată, cochetă și cu aplicații rele, ținea vro' 3 servitoare, 2 servitori, bucătari și sufragii; dânsa nu numai că nu lucra, dar nici nu se interesa măcar de lucrurile ce-i fac slugile ei prin bucătărie, căuta numai de tualetă, de baluri, petreceri, modeluri nouă de croială, de colorile sezonului, de teatru, plimbări, fumat, joc de cărți cu mosafirii, și în lipsa acestora mai omoria timpul cu vro' trei căței, pe cari îi îmbrăca fantastic și îi punea în ferestri, unde îi neteșia și le vorbea. . . .

Bărbatul ei de voie de nevoie o lasă să-și facă toate gusturile, și mai ales că dânsul încă era ocupat pe la cluburi nu prea recomandabile.

Dnul *B* din contră, nu numai că era mai diligent și mai prompt în serviciul său ca mulți din colegii săi, dar în orele libere se ocupa și de educațiunea și instrucțiunea copiilor săi, el nu cerceta cluburi și cafenele, nu se opria ca alții în drum dela birou spre casă, ca se bea țuica regulamentară ca alții său chiar să-și facă masa completă în birouri, ci mergea drept acasă, unde găsea el destulă distracție, dragoste și ocupațiune în mijlocul familiei sale; el nu da donițele și ciuberele de reparat, avea el câte-va unelte, cu cari singur își repara obiectele necesare economiei lui casnice.

Femeea sa însă era un model în calitățile și ocupațiunile sale de soție și mamă.

Pe când dna *A* își aducea rochii scumpe de mătase și cu sute de franci din străinătate și încă câte 6—7 pe an, — pe atunci dna *B* cumpăra din orașul ei materie mai simplă și efină și își făcea singură rochiile, și nu o costa mai mult ca 10—15, cel mult 30 fr. și-și ajungea una, multă două pe an!

Pe când dna *A* își aducea săpunuri, pomezi, pudră și parfumuri scumpe din străinătate, pe atunci dna *B* se mulțumia cu un săpun simplu și efin, ear pomada și chiar parfumurile și le prepară ea singură după rețetele ce avea, și din florile ce cultiva în grădina dela casă.

Pe când dna *A* pe lângă servitoare, mai avea și două spălătorese, croitorii și cusătore, — dna *B* spela singură, croia și cosea singură pentru dânsa, pentru copii și chiar și haine pentru bărbat!

Pe când dna *A* se scula la 9—10 dimineața, apoi puțin la 12 ore își regula toaleta, se frisa și încreța părul, dejunând câte odată chiar și nespălată, apoi până la 4—6 ore își aștepta în corset și splendidă toaletă vizitele amicilor,

apoi urmau plimbările, apoi masa și iar plimbare, la teatru seau alte petreceri până noptea târziu; pe atunci dna *B* avea cam următoarea programă zilnică:

Se scula de obicei la 4 dimineța, și după împregiurări altă dată și mai de dimineța, mai ales când făcea în ziua aceea pâne seau vr'unu lucru grăbitu; în 5—10 minute își făcea o simplă dar curată toaleta și după bunulu obicei alu părinților ei șoptia și o rugăciune doue cu smerenie înaintea unei icone, își făcea de câte-va ori semnul santei cruci și apoi se apuca cu inimă de daraverele casei, pe la 6 ore își scula copiii și bărbatul, decă nu cumva și elu era sculatū deja odată cu dēnsa, și după ce și copiii erau ținuti a grăbi cu toaleta lorū și cu rugăciunea de dimineța, se puneau toți la masă, copiii apoi mai recetiau lecsiunile și plecau la scola, ear bărbatul la serviciu; după plecarea tuturora mama remănea singură cu copiii cei mai mici, lucra cât cele 3 servitoare ale dnei *A*. punerea casei în ordine, spela, cosea, pregătia masa de amedii, se înțelege că această masă nu consta ca a dnei *A* din 6—8 felieri de bucate preparate de bucătărăsă seau de bucătariulu țiganu, — cum se obiceiuesce, dorere, în România, — ci unu singuru felu de bucate, dar cu multu mai curate și mai gustosu preparate decăt ale dnei *A*. — După dejunulu de 12 ore și după ce copiii de scola mai învătau sub ochir lorū și apoi mergeau la scola, mai remănea timpū de ajunsu pentru ca această soție și mamă vrednică până sera se se ocupe cu economia casnică, mai spelând, cosend seau reparand haine, ori plivind în grădină; apoi sera după 6—7 ore după mesă, după ce spela și punea în ordine lucrurile de bucătărie, se punea iar între copii cu lucrulu în mână controlându-i la învățatură, ascultându-i și esplicându-le ceea ce pricepea și dēnsa; cetia și ea când și când mai alesu cărți de agricultură, horticultură și medicină poporală și când și când mai făcea câte o mică plimbare prin grădina, ce o avea la locuința și pe carea o cultivă ea cu diferite flori și legume.

După ce séra asista la rugăciunile copiilor, la cari ei erau ținută séra și dimineața, ca și înainte și după masă, și după ce-i culca, iarăși se ocupa până târziu de ale casei.

În duminică și sârbătorii rar se întemplă se nu fiă această familie cea întâia la biserică dela mic până la mare; pe când copiii dnei *A* nici cruce nu sciau să facă, ba dna *A* după ce i-a lăptat cu doică, mărindu-se nici nu-i ținea pe acasă, ci îi deduse în pensionă plătind scump pentru ei, căci nu-i plăcea se o incomodeze acasă, contrariu adecă de ceea ce făcea dna *B*, carea pe toți copiii ei singură i-a luptat cu peptul ei, ceea ce făcù că erau și mai sănătoși, mai robuști și mai inteligenți decât ai dnei *A*.

Pe când dna și dlă *A*. ținea cu chirie o locuință scumpă cu vr'o 6—7 apartamente în strada cea mai principală cu vr'o 4000 fr. pe an, pe atunci familia *B* ținea ună quartiră modestă cu 2 camere mai la marginea orașului cu vro 300 fr., dar cu o mărișoră grădină, în carea dna *B*. cultiva pe lângă flori atâtea legume, încât nu numai îi ajungeau pe ună an întreg pentru casa ei, ci încă trimetea de vindea și în oraș; ba ținea și doue vaci cu lapte, dela cari încă rămânea lapte și unt, smântână pentru alte 5 familii, cărora le vindea; în ograda seú curtea dnei *B* erau totdeauna preste sută: puî, găște, găini și alte paseri domestice, porci grași, pe cari fresce le îngrijia împreună cu soțul seú, care, cum am spus, timpul liber de serviciu nu-l întrebunța ca mulți alții în cafele seú alte petreceri, ci în grija pentru prosperarea casei sale. —

Destul că dómna *A*. cumpăra totu din piață, scump și de multe ori foarte necurat, până și pâne, crastaveți murați, varză acră, și mai cu sémă pânea dela greci ori alți străini, ear acriturile și de multe ori și brânză dela jidani, și alte multe, ce cere o bucătărie cum ținea dna *A*. Tóte acestea le avea dna *B* în casă și grădina ei, și de multe ori la câți-va ani după căsătorie nu se mulțumia cu ună venit de 100 lei pe lună din supraproducția muncii și

economiei sale, adecă avea acum cu léfa bărbatului preste 300 fr., căci chiria și cheltuelile casei le acoperea cu munca mânilor sale și cu inteligența sa.

Dna *B* căpătă însă mai târziu și unū ajutoriū credinciosū: copila cea mai mare era de 14 ani, absolvise scóla centrală (de 4 clase superióre) și veni acasă încoronată pentru conduită și diligentă și premiată cu mai multe cărți!

Acasă venită trebuia să se ocupe acum cu trebile casei; ce făcea mama, făcea și fata, trebuia adecă acum se învețe a munci și a lucra, ca ori unde o ar arunca viitorulū, se cunóscă și munca manuală pe lângă cea intelectuală.

Precum fața dnei *B* urma în fapte bune pe mama ei, totū așa și fata dnei *A* urma pe mama ei în faptele ei, dēnsa nici nu finī cursulū studiilorū, pentru cari se destinase nu atâtū din necesitate, ci din fanfaronadă, căci basată pe léfa mare a tatălui ei și pe moșia mamei sale să credea degradată să studieze cu tóte calicele, cari nu sunt aristocrate ca ea, și decī sfērși cu scóla în carea s'a ocupatū mai multū cu 3—4 limbī străine și cu piano, și devenind și ea fată mare de 15 ani, trebuia se între acum în lumea mare alătura cu maman — cum îi đicea ea pe franțozesce; și apoi ce putea să învețe ea dela mama ei? Pe mama ei v'am descris'o, surcéua n'a săritū departe de copacū, lucrulū ei de căpetenie nu putea fi decī altulū decât: pudra, corsetulū, diresurile, cigara și alte multe și diverse soiuri de ocupațiuni, ce aū femeile nóstre fără educațiune seriósă și sănătósă!

În casa dnei *A* găsiai de cetitū romane: Isabela, marea otrăvitóre, misteriile Parisului, miserabiliī Londrei și multe alte scrieri și descrieri corumpétóre, cari le găsim și ađi în casă pe la multe familii; — la dna *B* să găsia însă pe masă „Istoria Românilorū“ istoria sacră, istoria universală, istoriī de literatură, cărți de agricultură, horticultură și de apicultură — căci uitasem a spune că avea în grădină și vr'o, 10 stupi, — avea instrucțiuni din arta bucătăriei, din chi-

mie și medicină, din cari scotea învățături practice și folositoare pentru casă. Fără a mai spune, de sine se înțelege, că mama cu fata ei spălau podelele, rufele, călcau cu fierul, săpau în grădină, și de multe ori întregă familie era în grădină: unul săpând, altul plivind sētu răsădind, și de multe ori cu toții cântând cuplete din diferiți poezi, ca: „Mult e dulce și frumoasă limba ce vorbim“. „Deșteptăte române“, „Ca unu glob de aur“ și altele, și nu ca dna *A* cu fata, cari cântau numai franțozesce și mai multă versuri, cari nu consună cu morala unei familie.

Nu-i era rușine dnei *B* a o surprinde cineva cu visele, când era într'unu costum de lucru curat și cu mânila în aluatul de pâne, sētu la alte ocupațiuni, și decă și venia în vizită ómenii, pe cari îi cunosea din auzite că nu ar prea avé o conduită bună în societate, se scusa că ocupațiunile nu o iartă a-i întreține cu conversația ei, să poftescă la cutare óra când e și bărbatul acasă sētu a-lu căuta la cancelarie, decă au afaceri de serviciu cu densusul!

Odată 2 domni, cari veniseră la bărbatul ei, o surprind frecând împreună cu fata podelele (dușumele); domni voia a se retrage creșend că aceste femei se vor gena — cum de obicei de genéză ađi femeile că le vede cineva ocupate cu lucruri casnice mai de rënd; — însé dna *B* din contră îi rógă să nu se retragă, căci nu se genéză, aflându-o cineva lucrând. „Dar pentru Dumneđu“. „Madam *B* singură dta faci acestu lucru?“ îi di se atunci unul dintre domni. „Dadle, — răspunde ea atunci „dadle eú cu copila mea fac acestu lucru și altele ce se cerú în casă și pentru familie, și după priceperea mea cred că ajungú priu munca mea la mai multe rezultate. Mai ántáiu decă ași ține servitoare sētu plátescú vr'o 25—30 fr. plus întreținerea aceeași sumă, adecă cam 50 fr., pe cari mai de multu nu-i aveam, și acum când totuși staú mai bine, iarăși imi prind bine pentru copiil ce avem și alte trebuințe casnice; apoi am observatú că e drept aceea ce spun ómenii specialii, că lucrulú dá să-

nătate omului, și în adevărul eă me aflu foarte sănătósă, pe când vėd pe altele, carı numai șed și nu fac nimic, tot suferind Apoi prin lucru și ocupațiunii se alungă lenea, care este isvorul multor nenorociri, și apoi în ziua de astăzi, dloru, sciți că este greu de trăit numai cu salariul bărbatului fără altă avere dela părinți sėu fără ca se muncescă și femeea, dând și dēnsa partea ei de ajutoriū bărbatului; avem copii mulți, și de vor avea talent și aplecare pentru carte, o sė-i dăm se absolveze tóte scótele, și dacă nu vom lucra și noi înșine, nu ne ajunge léfa bărbatului“.

Cam astfeli de limbagiū ținea acēsta femea acelor vișitatori, și óre nu era acesta un limbagiū de aur?

Nu făcea însă tot așa dna *A*. Până când soșul ei era dus la serviciū sėu pe la cluburi de cărți și cafenele, unde se afla des, până atunci dna *A* avea și dēnsa distracțiile sale de categoria și temperamentul ei. — Când venia vara, dnul și dna *A* mai ales, trebuia sė părăsescă țera cu căldurile ei se mérgă în străinătate, unde firesce tocaū 4, 5, 6 mił de franci, pe când dlū și dna *B*. rămăneau în țera lorū la isvórele Carpaților ei, unde fără mił sėu sute de franci erau mai mulțumiți! —

Domnilorū și dómnelorū! Décă pentru mine a fosti obositoare descrierea așa amenunțită a acestorū doue familii, cu atât mai mult pentru DVóstră, și cu tóte acestea înainte de a ve arăta la ce rezultatū aū ajuns ambele familii trebuie se ve descrii o scenă mișcătoare din familia *B*.

Amploiatulū *B* ajungēnd anulū alū 16. alū căsătoriei sale și în urma atătorū economii ce făcea elū și soșia sa, ar fi potutū duce o vieță mai comodă, unū traiū mai îndestulitoriū, decum ni se pare că a dus în acesti timp, și mai ales după ce nevasta prin inteligiunța și munca ei încă producea cât léfa lui, ducea totuși o vieță foarte restrinsă, atât pentru că apucase pe calea cumpetului și recunoseaū că asta e calea ce duce la fericirea lorū, cât și pentru că dela nascerea primului copilū s'au consultatū cu soșia sa și

aă decis a se înscrie la o societate de asigurare cu 100 fr. pe lună, o sumă prea mare, adecă dintr'ună salariu de 200 fr. se rupi jumătate; de bună sémă nu ar fi făcutu acésta, decă se temeaă, că în vr'o 7—10 anī aprópe unulū după altulū sē mai urmeze încă vr'o 7 copii. Lucrulū însē era făcutū, și din ce în ce lipsa din casă a acesteī sute de lei în fiă-care lună se cunoscea cu atâta mai multū, cu câte li se im-mulția familia. Dar s'a cunoscutū însē lipsa acésta și mai bine atunci, când la urma urmelorū a venitū óra, în care acéstă lipsă a fostū binecuvântată și prefăcută într'unū isvorū de mulțumire!

Până la acéstă óră însē, în viața restrinsă, în care trăia elū cu familia sa, ilū munciaă adese ori gândurile, cum ar face și elū la o anumită și vre unū cadou soției sale și copiilorū seī, cum tótă lumea obicīnuesce? Elū avea câte o rară ocaziune de a revedé și incheia órecaři conturi trimestrale la nisce comercianți, dela cari rënduri adunà vr'o 400 fr., de cari nevasta sa nu scia, și într'o și de anulū noū cumpără nevesteī sale o haină, — cum s'ar și dice a la modă — și o păreche de brățari, ear copileī mai mari o păreche de cerceī de aurū și băiatulū de scólă unū dictionariū, ear celorū 3 mai mērunți câte-va jucări, pentru elū însē nimicū, mulțumindu-se cu ce avea, nisce haine ce purta, cari de și eraă cam róse, dar nu rupte.

În ziua de anulū noū scóse pachetulū, ce de cu séră ilū ascunse, ilū desfăcū în mijloculū a lorū seī și a datū fiă căruia ce-i era destinatū, spunēnd tot odată nevesteī sale, că s'a înțelesū cu negustoriī, dela cari a cumpăratū, că dacă nu vor conveni lucrurile soției, sē le pótă schimba seū înapoia.

Bine înțelesū, că bucuria tuturor nu se póte descrie, și multele sărutări ale soției și copiilorū seī ilū ametiřă de bucurie! . .

Dar ce se întēplă? Mama se înțelese cu copila, și în aceeași și profitând de absența bărbatului dus sē felicitezze vr'unū amic de anulū noū, s'a dus și a înapoiatū negusto-

rilor haina și brățile cumperate de bărbat pentru dâna, spunându-le că nu-i convin, că nu i se potrivesc, și rămâne a-i visita după sărbătorii pentru a-și alege altele, se duse apoi și cumperă pentru bărbat un rînd de haine, un palton și un cias de buzunariu, și aducându-le acasă, dîse bărbatu-seu: „Eată iubite cadoi pentru cadoi, iubire pentru iubire, nu me așteptam dela tine să te conformezi obiceiului cu cadouri, căci sciam că ne este imposibil a face față tuturor obiceiurilor lumii, și apoi eu mi-am întors și prefăcut haina cea veche, mai pot să duc cu ea 2—3 ani, afară de aceea, ocupațiunile mele casnice nu-mi impun numai decât să es pe stradă, pe când oficiul tău este în oraș, vii în contact cu diferite persoane și autorități, așa că totdeauna trebuie să fii în haine mai bune, prin urmare uite, am dat haina, ce mi-ai luat-o, înapoi, și ți-am cumpărat ție hainele acestea. Încât pentru brăți, este un lux, și apoi știu că cetiam unde-va că omul se-și procure întâiu lucruri cari îi *trebuesc*, apoi cari îi *folosesc* și apoi numai dacă le are acestea, poate să-și facă plăcerea a-și cumpăra și vr'un obiect de lucș; le-am dus deci înapoi și acestea și în schimb ți-am luat acest cias de buzunariu, ție îți era necesar acest cias”. Copila, carea era de față la aceste vorbe, dîse atunci și dâna: „Mamă, atunci se duci și cerceii miei înapoi și se cumpărăm și frate-meu Adrian un palton, căci de și pe cel vechiu l'am cusut mai de multe ori, se descose iarăși fiind vechiu și slab, și nu mai poate eși așa între colegii lui de școlă, și de restul banilor ce mai rămâne dela paltou și cu galbenul meu pe care mi l'adatu unchiul acum 3 luni de ziua mea, se cumpărăm încă o mașină de cusut, ca se putem lucra mai mult și mai bine, căci cea veche s'a cam deranjat”. —

N'am fost de față să aud cu urechile mele acest limbaj, această dragoste și minte de soție și de copilă; decât persoanele, cari mi-ai spus sunt demne de totă credința, și dacă ași fi fost de față nu știu în ce perplexitate m'ași fi

aflată, când numai auzind de așa întâmplare, abia îți poți stăpâni lacrimile, și me îndoiesc dacă regina Artemisa a dat lumii un exemplu mai mare de iubire către soțul ei, căruia în semn de iubire i-a rădicat un monument așa de grandios, încât era numărat între „cele 7 minuni ale lumii“. Me îndoiesc, deci, dacă această regină a făcut un act de dragoste, o faptă humanitară și de înțelepciune mai mare, decât această femeie a dlui B? Numai despre o asemenea femeie a putut să spună și S. Scriptură „că cine a aflat femeie bărbată și înțeleptă, a aflat podoba casei sale“.

Numai o asemenea soție a putut să înțeleagă și marele scriitor francez I. I. Rousseau, când a spus: „E de ajuns pentru fericirea înțeleptului o femeie, care este a ta, a copiilor tăi, a onoarei și viitorului casei tale“ atunci numai, când calcă pe urmele unei femei ca dna B.

Numai pe o asemenea femeie o ar putea iubi să plângă și jălă un bărbat, cum a iubit și jălit odată laureatul poet Alecsandri pe „stéua cea dulce și iubită a sufletului său“, pe carea când ora fatală o înmormântă în valurile mării negre, o cântă :

„Trecut'aũ anî de lacrimi și mulți anî vor trece încă
Din ciasul de urgie, în care te-am pierdut,
Și doru-mî nu s'alină, și jalea mea adâncă
Ca trista vecinicie e fără de trecut“.

Póte că ar voi cineva să se întrebe, decă această descriere a acelor două familii este adevărată, ori e mai mult o anecdotă, o parabolă? În acest cas aș putea răspunde cu proverbiul ităl: *Se non e vero, è ben trovato*; dar nu cred că e motiv de asemenea întrebare și de asemenea răspuns, căci — cum am spus mai la început, — dacă căutăm în jurul nostru, vedem nu numai în fiă-care ținut său oraș, dar chiar și între țeranii nostri, cum cutari ómeni s'eraci dar harnici aũ ajuns după câți-va anî de și-aũ închegat e casă și o economie înfloritóre, și cum aũ ajuns mai ales prin vrednicia femeii fruntea satului său a unui ținut, și din

contră cum alții, cari au moștenit mari averi părintești se u cu funcțiunii gras salariate, au ajuns mai ales prin lucsul și nemernicia nevestei de risulă cutărui sat se u cutărui ținut?

Nu v'am spusă însă epilogulă celor 2 căsnici, ce v'am descrișă și pe care sunt sigură că Pați găcită.

Dlă *A* în urma vieței neregulate perdă și sănătatea înainte de timp și serviciulă și mai înainte de a-și face stagiulă de pensie, ca se rămână ceva familiei; moșia nevestei sale încă se puse în vândare de creditorii, cari satisfăceau și încă din vândarea moșiei nu a rămas se-și plătescă nici servitorii neplătiți de câte 3—4 lună. Fata cea mare, care alegea odată miri, jună cu titluri de universitate, cari puteau spera atunci și ceva zestre, acum celă mai simplu copistă nu se uită la ea, trăiesce îmbătrănită pe lângă mama ei, carea împarte ajutoriulă ce-l dă ună unchiă, cu dănsa; a două fată aproape aceeași sorțe o are, fiind ceva mai cu talentă, dă lecțiunii de piano pe la case particulare cutreerândă stradele pentru 50—60 fr. pe lună. Unulă din băieți, lăsând scôla la etatea de 16 ană, pôte cu gândulă că va avé odata cu ce trăi din moșia părintească, ași se ocupă cu velocipedulă și alte petreceri, ală doilea e în armată, unde din cauza lipsei de studie și capacitate nu are dreptulă a se face oficeră.

Acesta e sfârșitulă căsniciei familiei *A*, — pe când copii lui *B* toți au ajuns bine: unulă ingineră, altulă doctoră și ală treilea și mai bine, conduce cu alții în tovărășie o instituție comercială înflorită.

O fată s'a măritată după ună profesoră și singură ea e profesoră; a două absolvând scôla profesională, a deschis ună atelieră propriă cu alte două absolvente și e măritată deja după ună funcționară cu salariu bun, dar totuși nu renunță a se ocupa de atelierulă ei, care îi aduce ună venită bună pe lângă léfa barbatului se u; amendouă aceste fete calcă pe urmele mamei, care le-a crescută!

Dar se nu uităm însă nici rezultatulă depuneriloră la cassa de economie! Ve spusese, că dlă *B* începuse dela

nascerea primului copil a depune câte 100 fr. lunar, la alu 16 anu când își propusese elu se ridice capitalul și procentele, nu l'a ridicat, când a vedutu că fetele lui se potu mărita și fără zestre, a mai lăsatu bătrânul capitalul acolo și continuă și cu depunerile încă vr'o 4—5 ani, când presentându-i-se o ocasiune favorabilă își scose capitalul, care se urcase preste 30 miil fr. și și-a cumpăratu o moșioră; are acum și pensie și moșia și servitorii și trăsura, și încă chiar trăsura cea frumoasă a dlui *A*, ce i s'a vëndutu acestuia pentru datorii și a cumpărat'o dela licitație dlui *B*. — așa că aici fără se vrea! îți vine în minte proverbiul: „Cine stringe la tinerețe, are la bătrânețe“ și vice versă!

Dna *B* pe lângă totă munca escesivă potu dice în decursul vieței casnice, deși trecută bine de 40 ani avea încă o vigore și o față rumenă și vecinic cu o zimbire de satisfacție pe buzele și în fisionomia ei, ceea ce dovedea o conștiință împăcată pentru că și-a făcutu datoria, pe când dna *A*, de și mai tineră cu câți-va ani, atât față cât și përul și dinții erau ruinate și schimonosite chiar, de pravurile, dere-surile și pomăđile cele multe, de cari usa în tinerețe fără nici o măsură, ear suspinele ei și lacremile, ce versa pentru starea în care a ajunsu la bătrânețe, dovediau o remușcare a conștiinței neimpecate pentru trândăvie și vieța destrăbălată din tinerețe, ceea ce chiar dënsa recunosea, căci deși — cum am đis — căpăta unu mic ajutoriu dela unu unchiu alu ei, totuși era constrinsă a se umili și primi decă nu a cere chiaru, și dela alți cunoscuți vechi câte ceva ajutoru ca de milă, și mai generoasă din toți aceștia era chiar dómna *B*., care îi trimitea când lapte când ceva carne seu fructe din grădina ei, căci uitasem a ve spune, că bărbatul dnei *A* fusese chiar șeful dlui *B*. Dar unde s'ar fi aflatu pe atunci, ca dna *A* se stea în relațiuni cu dna *B*? O desprețuia chiar, nu atât pentru că nu erau de categoria și clasa loru, cât mai multu pentru că dna *B* era simplă, prea próstă și muncitoare ordinară pentru a sta în relațiuni cu

dênsa, și acum chiar ea se umilea și se ducea când și când ba pôte prea des încă, căci scia că nu ese cu mâna gólă, ba chiar a mărturisită singură, la ce distanță mare se ținea una de alta, căci se scie că nenorocirea ca și vinulă deschide inima omului și spune adevêrulă, de și singurū își fac judecata. Așa chiar a făcutū și dna *A.* eată cam cum își plângea ea odată cu lacremi cătră dna *B.* deplorabila ei stare în care ajunsese Dómna, nu sunt vrednică nici sê-mi trimiți de pomană cum imi trimiteți, nici sê me primiți în casa dvóstre pe mine, care când am auđitū că dvóstră nu țineți servitóre, ci tóte lucrurile casei le faceți dvóstră, ve criticam și điceam că trebue se fiți o femeie ordinară, nu nevasta unui funcționariū, mai cu sémă, când am auđitū ca spálați și rufe și îngrijiți și în grajdū de vaci! Acuma vêd însê, că Dumneđeū a binecuvêntatū aceste ocupațiuni ale dvóstre ca pe adevêratele ocupațiuni alū femeiei casnice, pe când pe mine m'a condamnatū după faptele mele din tinerețe; ași fi mulțumită măcar a cósse se sciū, ca să-mi procurū măcar o pâne đilnică, însê nici eū nu sciū, nici copiii mei n'au nici o ocupațiune, ci bat stradele fără nici unū căpătăiū!

Ah este dreptū judecata lui Dumneđeū, este adevêratū, ca o femeie cuminte și harnică ca dta și tóte câte te vorū urma în faptele dtale sê ajungă fericirea dtale și a casei dtale, și din contră tóte câte vorū duce o viêță ca a mea, sê devină în starea acêsta deplorabilă, în care acum la bêtrânețe me aflu eū și copiii mei“

Domnilorū și dómnelorū! De și sciū, — repetū, — că cu descrierea sêū biografia așa amănunțită a acestorū dóue familii v'am prea ostenitū nobila dvóstre atențiune, am ținutū totuși sê desemnezū tablourile completū, căci aceste tablouri le putem lua de bază și de esemple la încheierea unei căsătorii; ele ne arată drumurile, pe care se călcăm, ca sê ajungem ținta ce se chiamă: fericirea casnică, precum și drumulū spre prăpastie și desastru!

Sciū eū că mulți vor ȃice, femeii de soiulū dnei *A*, ȃecă și sunt, nu sunt însē multe; m'ași împăca cu acest rēspunsū, m'ași mulțumī cu escepțiunī, ȃecă se ȃice că nici o regulă nu-ī fără escepțiune! — Înșē în viēța practică, când întrăm în mijloculū familiilorū și tinerimeii nōstre de ambe secse, dar mai cu sēmă feminin, și scrutăm în secretulū daravelorū lorū casnice, vom constata, că de și în fōrte rare casurī vom găsi chiar așa tablourī casnice ca alū dlui *A*, dar totū așa de rare tablourī casnice vom afla ca alū dlui *B*, aȃecă o căsătorie unde domnesce numai rațiunea, morala și munca asiduă cu perseveranță, cari sunt condițiunea principală a unei asemenea căsniciī!

Multe vorū fi cauzele, cari împedecă ca omulū căutându-și fericirea pe acestū pământū în viēța casnică, se n'o găsească; eū însē vȃd trei cauze mai principale, și anume: 1. educațiunea în familie; 2. instrucțiunea feminină de aȃi în scōlă și 3. neseriositatea tinerilorū, cari contracteză căsătorია!

Sē le luăm pe rēnd! 1. Educațiunea în casa părintescă. ȃecă romānulū ȃice, că „pe cum sarī așa trebue sē mănāncī“, că aschia nu sare departe de copacū, și că aceea ce semenī aceea rēsare și că puiulū de pisică șōrecī prinde“ etc. etc., atunci bine înțelesū, că cum e mama, așa va fi și fata mamei!

ȃecă mama e lipsită de simțulū moralū, în casă nu se ocupă fără cu lucrurī vanitōse, vecinic numai cu oglinda și cu obiecte de toaletă, se cȃrtă cu bărbatulū, cu servitōrele, ȃecă mama fumeză, jōcă cȃrți — cum vedem că se întēmplă fōrte des în Romānia; ȃecă mamei nu-ī place sē lucreze, sē se ocupe de bucătărie și de totū ce o femeie e datōre sē facă în casă, bine înțelesū că aceste defecte ale mamei — și cȃte alte am mai putē înșira — vor trece ca moștenire și fetei!

ȃecă tatălū injură de cruce și de totū ce o religie ține ca sânt, tot așa și fiulū seū va moștenī acestū pȃcatū, . . . și noi romāniī — cu durere mărturisind — întrecem în acēstă privință mai pe tōte popōrele, aȃecă în sudālmi, vorbe ne-

cuviincioase și neesprimabile, pôte e și esta unû dar alû gîntei latine; pentru că decã după poetulû Alecsandri „latina gîntã e reginã între ale lumei gînte mari“; și decã ea „merge în fruntea altorû gînte“ cu cultura, pe semne e menită ca și cu vorbe înjurióse de sudalme sã mérgã înaintea altora?

În tótã Europa numai unû poporû mai are acésta calitate rea, pe lângã alte multe ce mai are și cu care se face de risû și în ochiî lumei insuportabilû; ar fi de doritû, sã-i cedãm loculû pe acest terenû, și noi sã nu ne mai necinstim prin asemenea cuvinte religia și credința nóstrã!

Prin urmare pãná când autoritãțile — și civile și bisericesci — ar lua inițiativa, precum ar fi de doritû — prin óre-carî mësuri și restricțiuni sã stêrpescã asemenea obiceiû, pãná atunci pãrințiî ar trebui sã fiã aceia, carî se nu suferă între copiiî lorû asemenea obiceiû!

E trist, cã chiar ómenî cu carte, dela carî se cere mai multû, tolerézã și chiar usézã de asemenea vorbe și cã chiar mulți din cãrturarii nostri sunt mai reci în ale religiunei, pe când poporulû nostru, lã care credința în Dumneđeû și frica de pecatû e mai mare, se împacã mai bine cu aceste sentimente religióse și prin urmare e mai sêracû cu multû în fapte, prin carî se necinstescû religia și morala.

Este adevêratû, cã națiunea cea mai cultã din Europa a începutû ântãitû, a espulsa din scóle și din alte oficiî publice crucile și icónele, simbolulû credinței și religiunei unû poporû, fãrã sã ținã sãmã de aceea cã chiarû unulû din fiîi ei nemuritorî (Voltaire) a đis: „De nu ar esista Dumneđeû, ar trebui creat“.

Sunt ómenî și pedagogî chiar, carî afarã de aceea cã pe credința, religia și morala, în carî i-aû crescutû pãrințiî lorû, nu mai punû nici o valóre, dar apoi nici alte mijlóce nu inventézã și nu recomandã, pentru ca copiiî sã fie aduși prin acelea la cunoáscerea datoriei și moralei și se nu devie supêrãtorî societãțiî.

Ar fi foarte multe de ȃis ȃn privinȃa educaȃiunii din casa pȃrinteascȃ, dar s'a scrisu opuri ȃntregi ȃn privinȃa acȃsta, cari unui asemenea inteligentȃ auditoriũ seũ cȃ-I sunt prea cunoscute, Ńi rȃmȃne numai sȃ confirmȃmũ, cȃ ȃn urma acelorȃ, ca Ńi ȃn urma practicei, ce facem ȃn tote ȃpilele, educaȃiunea religiũsȃ Ńi moralȃ, ca Ńi tȃte calitȃȃile aceleȃ mari ȃn lupta pentru esistenȃȃ ne duc la ȃinta doritȃ, numai ȃn casa pȃrinteascȃ prin exemple se potũ cȃŃtiga; Ńi cu deosebire, ca fetele se devinȃ odatȃ adevȃrate soȃii statornice Ńi mame harnice, numai dela mamele lorũ potũ ȃnvȃȃa.

2. Instrucȃia femininȃ de aȃi. Instrucȃia, ce primescũ astȃȃi fetele ȃn scȃlele de statũ anume create pentru femeii seũ Ńi ȃn pensionate private, am ȃis cȃ ȃncȃ e cauza, care nu mai la o cȃsnicie solidȃ Ńi fericitȃ nu pȃte se ducȃ.

Este adevȃratũ, cȃ decȃ luȃm sub ochi prospectulũ unei scȃle de fete seũ programa studiilorũ unui pensionatũ seũ alũ unui liceũ de dŃore, din cari es Ńi bacalaureate (maturisate), vedem ȃn adevȃrũ cȃ fetele unui liceũ clasicũ trebuescũ sȃ ȃnvȃȃe totũ ce ȃnvȃȃȃ bȃieȃii, dar ele ca fete mai sunt obligate a mai ȃnvȃȃa Ńi lucru de mȃnȃ, piano, Ńi ȃn unele pensione Ńi limbȃ strȃine mai multe. Dar chiar ȃntru acȃsta stȃ rȃulũ, cȃ fetele ȃnvȃȃȃ prea multũ, ȃncȃt — dar decȃ dupȃ atȃta ȃnvȃȃȃturȃ — nu-Ńi ruinȃzȃ sȃnȃtatea ȃncȃ ȃn scȃlȃ, dar nu le folosesce nimica seũ foarte puȃinũ ȃn viȃȃa casnicȃ acelu nȃmolũ de instrucȃie!

Am spusũ mai la ȃnceputũ, cȃ maioritarea societȃȃii nȃstre, a clasei cȃrturȃrescȃ, o formȃzȃ numai preoȃii, profesorii, funcȃionarii de tȃte categoriile, oficerii Ńi alȃi cȃȃi-va comercianȃi, profesioniŃii Ńi agricultorii cu ceva stare mai bunicecȃ, cari cȃnd se ȃnsȃrȃ, fiȃ-care vrea sȃ afe ȃn soȃia sa unũ ajutoriũ cum o numesce scriptura; Ńi ce ajutorũ va gȃsi unũ preotũ de exemplu ȃntr'o asemenea soȃie, care a ȃnvȃȃȃtũ piano, dacȃ elũ nu e ȃn stare sȃ-I cumpere piano? Ce-I trebue lui sȃ-I vorbȃscȃ preotȃsa franȃozesce, grecesce ori englezesce seũ alte limbȃ strȃine, mai cu sȃmȃ cȃnd nici elũ

nu le scie? În locul pianului mai bine cred că ar prefera să scie să-î facă pâne, mămăligă, mai cu sémă când nu are nici servitóre!

(Finea va urma.)

DIN CRONICA LUNARĂ.

Pomposul palatú de justițiá din Bucuresci, pe malul dreptú alú Dâmboviței în fața bisericei Balașa, s'a înauguratú la 15/27 Octobre a. c. Memorabile sunt cuvintele, cu cari regele Carolú, precum înainte cu o lună la deschiderea monumentalulú podú preste Dunăre, așa acum de noú se adreséză cátră poporulú seú, dându-í — dice — „acestú frumosú palatú, dovadá a dorinței nóstre, a da justiției unú locașú demnú de înalta eí menire“.

Despărțeméntulú IV. alú Asociațiunei, Sibiiú, și-a ținutú adunarea anuală la 22 Octobre (3. Novembre) în comuna *Sadu*, patria eppulú Inocențiú Micu — Clain de *Sadu*, cu viuá participare a poporului din locú și împrejurime.

La seminariulú românú din Lipsca, de care amú amintitú mai de multe ori și noi în acéstă fóiá, prof. Dr. *Weigand* și-a începutú prelegerile semestrului de iernă cu unú ciclu de prelegeri despre escursiunile prin Banatú, ce le a făcutú în véra acésta pentru de a stúdia dialectele limbei române.

Iubileú. Reuniunea învătătorilorú dela scólele române confessionale din diecesa română greco-orientală a Caransebeșului a serbatú la 10/22 și 11/23 Septembre a. c. cu frumósă solemnitate jubileulú seú de 25 ani. Intemeiătorulú și primulú eí patronú a fostú fericitulú Episcopú diecesanú Ioanú *Popasu*, primulú episcopú românú alú Bánatului după restaurarea metropoliei, ear patronulú eí actualú este P. S. Sa eppulú Caransebeșului *Nicolaú Popea*. Cu ocasiunea acésta s'a desvélitú și pétra monumentală, rădicată de Reuniune și alți binefăcători la morméntulú profesorului și primulú directorú alú scólelorú naționale românú-sérbesci de confiniulú militarú Constantinú *Diaconovici-Loga* (1770—1850.) și s'a primitú fundațiunea de 1000 fl. a d. St. *Antonescu*, fostú președinte al Reuniunei. Avereá eí, în numerariú și pretensiuni, face la 15000 fl., biblioteca numérá 217 opurí, numérlú membrilorú e de 391. —

Societatea pentru fond de teatru românú, care și-a ținutú adunarea generală la 14/26 și 15/27 Octobre a. c. în Brașovú, a

alesu Braşovulu reşedinţa a Comitetulu. Avera societăţii este în sumă rotundă de 70,000 fl.

Directorulu seminariulu protopresbiteru Ioanü Hannia, după unü serviţiu de apröpe 50 anî, s'a retrasu cu ziua de 1/13 Septembre a. c. la odichna bine meritată. La deschiderea solemnă a anulu scolaru profesorimea şi tinerimea seminarială a serbatoritü acéstă di, şi la 7/19 Novembre seminariulu şi publiculu românü din Sibiiü şi giur parte chiarü din mari depărtări, prin numeroşe deputaţiuni, adrese, depeşe, banchetü ş. a. a manifestatü meritatulü veteranü recunoscinţa sa. Dămü şi noi aici espresiune acesteï recunoscinţe cătră celü mai bătränü membru al Comitetulu şi fostü v.-preşedinte alü Asociaţiunei nöstre transilvane, dorindu-ï restulu vieţei îndelungatü, liniscitü şi mulţemitü.

Rectorü alü universităţii din Cernăuşi s'a alesü meritatulü profesorü de Teologiä *Euseviü Popovič*. Cuvântulu inauguralü alü multü stimatulu rectorü şi profesorü de Istoria bisericéscă a avut tema: „Crestinismulu la pragulu secolulu XX.

„*Mésa studenţilor*“, fundată de „Albina“ din Sibiiü, de carea am amintitü în Nr. 10 alü acesteï reviste, e destinată pentru 50 tineri români dela scölele mediï de aici, cari sunt lipsiţi de mijlóce şi escelézá prin diligenţă şi purtare morală, fără diferinţă de confesiune. E de doritü, ca bunulu exemplu se afe mulţi imitători în töte părţile, căci credem, că tinerimei nöstre studiöse prin crearea de asemeni instituţiuni i se face unü mare bine, din töte punctele de vedere.

Diarrü nou românescü apare cu începere dela 1 Novembre sub titlulu „*Revista Lipovei*“, föiä septemănală de cuprinsü socialü, economicü şi literarü.

Alegerea de învătădöre la scölä civilă din Sibiiu, a d-şörei Eugenia Iovescu, îndeplinită în şedinţa Comitetulu dela 12/24 Septembre a. c. a datü ansă „Unirei“ din Blajü, la regretabile atacuri asupra Comitetulu Asociaţiunei. Protocölele respectivelor şedinţe, publicate în Nr. 10. al acesteï reviste, precum şi în Nr. acesta, vorü fi convinsü, credem. pre ori-ce omü nepreocupatü despre netemeinicia acelorü atacuri. Aşa curënd së se fi uitatü cuvintele, cu cari preşedintele Asociaţiunei a încheiatü discursulu sëü la deschiderea adunării generale dela 15/27 Augustü a. c.?

BIBLIOGRAFIA.

Sub auspiciile Academiei Române au eşiut:

Vilegiatura și reședințele de vară la Romani, de Ioanŭ *Kalinderu*, membru alŭ Academiei Române. Estras din Analele Academiei Române, seria II. Tomŭ XVII. Memoriile secțiunei istorice. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulŭ 50 banŭ.

Materialŭ pentru climatologia României, I. Clima Sulinei, de St. C. *Hepites*, membru corespondentŭ alŭ Academiei Române. Estrasŭ din Analele Academiei Române. Seria II. Tomŭ XVI. Memoriile secțiunei sciintifice. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1894. Prețulŭ 30 banŭ.

Sofia Paleolog, nepóta împératului Constantin XII. Paleolog și *Domnița Oleva*, fiica Domnului Moldovei Stefan - Cel - Mare, 1472—1509, de Alecsandru *Papadopolŭ-Calimach*, membru alŭ Academiei Române. Estrasŭ din Analele Academiei Române, seria II, tom. XVII. Memoriile secțiunei istorice. Bucuresci Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulŭ lei 1.60.

Studii asupra mineralelorŭ de Menganes dela Brosceni, de E. *Renqué* inginerŭ de mine. Estrasŭ din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XVI. Memoriile secțiunei sciintifice. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulŭ 20 banŭ.

Analele Academiei Române. Seria II. Tomulŭ XVII 1894—1895. Partea administrativă și debaterile. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulŭ 7 lei.

Codex Bandinius. Memoriŭ asupra scrierei lui Bandinius dela 1646. Urmatŭ de textŭ, însoțitŭ de acte și documente, de V. A. *Uvechiă*, membru alŭ Academiei Române. Estrasŭ din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XVI. Memoriile secțiunei istorice. Bucuresci, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulŭ 3 lei 50 banŭ.

Din Istoria împératului Traianŭ și a contimpuranilorŭ sei, de Dr. H. *Francke*, tradusă în românesce de Petru *Broșteanu*, a apărutŭ fasciculul IV.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 152—156 1895.

Procesul verbal

din ședința comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 5 Septembrie 1895 n.

Președinte: Dr. Ilarion Pușcariu, v. președ. Asociațiunii.

Membrii prezenți: I. V. Rusu, I. St. Șuluțiu, I. Papiu, Z. Boiu, P. Cosma, Dr. A. Brote, Dr. C. Diaconovich, Dr. Amos Frâncu, G. Macsim, Dr. R. Roșca, N. Togan, Dr. O. Russu și G. Bogdan.

Secretariu: Dr. Vasile Bologă.

Nr. 152/379. Se prezintă protocoalele adunării generale a XXXIV. a Asociațiunii transilvane, ținută în Blaj la 27 și 28 August 1895.

— Spre scire,

Nr. 153/448. Se cetesce conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 31, prin care s'a acamat pentru noul period 1895—1898:

a) președinte al Asociațiunii: Ioan M. Moldovanu, vice-președinte Dr. Ilarion Pușcariu;

b) membri ordinari în comitetul Asociațiunii: I. V. Russu, I. St. Șuluțiu, I. Papiu, Z. Boiu, P. Cosma, L. Simonescu, I. Crețu, A. Lebu, Dr. A. Brote, O. Tilea, Dr. C. Diaconovich și Dr. A. Frâncu;

c) membrii suplenti: G. Macsim, Dr. R. Roșca, N. Toganu, G. Dima, Dr. O. Russu și G. Bogdanu;

d) funcționari ai Asociațiunii; secretariu I: Dr. C. Diaconovich; secretariu II: Dr. V. Bologa; cassariu: L. Simonescu și bibliotecariu N. Toganu.

— Spre scire, cu observarea, că decretele s'a immanuat membrilor și funcționarilor Asociațiunii, și că funcționarii noi intră în oficiu cu 1 Ianuariu 1896, conform usului de până aci.

Nr. 154/374. Să cetesce conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 22, prin care s'a stabilitu tecstul noului proiectu de statute și s'a încredințat comitetului centralu pentru ulterioară afacere întru obținerea clausulei de abrobare.

— Spre scire, autoritându-se biroulu a înainta noulu proiectu de statute la locul competentu, pentru obținerea aprobării.

Nr. 155/355. Domnişóra Eugenia Iovescu din Bozovičí, declară cu datulă 29 Augustă 1895, că nu póte primí postulă de învăţátóre ordinară la scóla de fete a Asociaţiunei, ce i s'a oferitŭ în mod provisorŭ în şedinţa acestui comitetŭ dela 17 Augustă 1895 şi cere restituirea documentelorŭ sale.

— Renunţarea dela postulă de învăţátóre sě ia spre scire, şi i-se restituie documentele.

Pentru întregirea postului alŭ patruea de învăţátoriŭ (învăţátóre) ordinarŭ la scóla civilă de fete a Asociaţiunei. se decide a se escrie concursŭ repetitŭ cu terminulŭ până la 20 Septembrie a. c.

Nr. 156. Verificarea acestui procesŭ verbalŭ

— Se încredinţază domnilorŭ Z. Boiu, Dr. A. Brote şi Dr. A. Frâncu.

Şedinţa sě închee.

D. u. s.

Dr. Ilarionŭ Puşcariŭ m. p., Dr. Vasile Bologa m. p.,
vice-şesedinte. secretariŭ II.

S'a verificatŭ. — Sibiiŭ, 3 Octóbre st. n. 1895.

Z. Boiu m. p.

Dr. Frâncu m. p.

Dr. A. Brote m. p.

Nr. 478—1895.

Procesŭ verbalŭ

din şedinţa comitetulŭ Asociaţiunei transilvane pentru literatura română şi cultura poporului românŭ, ținută în Sibiiŭ la 24 Septembrie 1895 n.

Preşedinte: Dr. Ilarionŭ Puşcariŭ, v.-preş. Asociaţiunei.

Membrii prezenţi: I. V. Russu, Z. Boiu, I. Papiŭ, P. Cosma, I. Creţu, L. Simonescu, Dr. A. Brote, O. Tilea, Dr. A. Frâncu şi N. Toganŭ, bibliotecariŭ.

Secretariŭ: Dr. Vasile Bologa.

Nr. 157/371. Se presentă cererile întrate la concursulŭ publicatŭ sub Nr. 371/1895, cu terminulŭ până la 20 Septembrie a. c. n., pentru ocuparea catedrei a patra de învăţátoriŭ (învăţátóre) ordinarŭ la scóla civilă de fete a Asociaţiunei, şi anume dela:

a) d-şóra Maria Ciobanŭ, cu esamenŭ de cualificaţiune pentru scólele elementare şi civile;

b) d-şóra Eugenia Iovescu, absolventă a preparandiei de statŭ pentru scóle elementare din Raab şi a preparandiei de statŭ din Budapesta pentru scólele civile şi superióre de fete cu esamenŭ de

cualificațiune pentru acestea, care a fostă alésă odată pentru acestă postă în ședința comitetului dela 17 Augustă a. c., a renunțatū însē cu datulū 29 Augustă a. c., în urma unorū informațiunii esterne, despre a cărorū neesactitate convingēndu-se, se rogă sē fiă considerată renunțarea fără valóre și sē i-se sustină alegerea;

c) dlū Dr. Eliă Dăianū, absolventū alū facultății filosofice din Budapesta, cu esamenū fundamentalū pentru profesura gimnasială.

Dintre concurenți, referentulū propune alegerea d-șórei Eugenia Iovescu, din următóarele motive:

de óre-ce d-șóra Eugenia Iovescu a fostă odată alésă cu unanimitate de învėtųóre ordinară-provisoră pentru acest postū în ședința comitetului dela 17 Augustă a. c.;

de óre-ce d-șóra Iovescu are completū cualificațiunea recerută de legea statului pentru scólele civile, anume din secțiunea studiilorū naturale și matematice, pe lângă aceea din gimnastică și lucru de mână femeescū;

de óre-ce d-șóra Iovescu, afară de limba maternă și magiară, vorbesce perfectū limba germană, avēnd și din acēsta cualificație cu nota „eminent“ pentru scóle elementare cu limba de propunere germană;

de óre-ce prin alegerea dēnsei institutulū este asiguratū, pentru orī-ce împrejurări, de a nu perde dreptulū de publicitate, și decă eventualū s'ar întēpla unele schimbări în corpulū didacticū;

în fine d-șóra Iovescu are cualificațiunea recerută, ca se pótă propune și gimnastica în clasele ordinarē și lucrulū de mână în cursulū complementarū, prin urmare n'ar mai fi necesitate, ca până aci, sē se angajeze în acestū scopū dóue persóne esterne cu remunerațiunii separate, ceea-ce ar ușura bugetulū scólei cu 600—700 fl. pe anū.

Dlū I. V. Russu face contra-propunere: ca sē se alégă în postulū de sub întrebare dlū Dr. Eliă Dăianū, avēnd o cualificațiune superióră ca absolventū alū facultății teologice și filosofice dela universitatea din Budapesta.

Punēdu-se la votū: contra-propunerea întrunescē voturile dlorū: I. V. Russu, I. Crețu, O. Tilea și Dr. A. Frāncu, ear propunerea referentului întrunescē voturile dlorū: Z. Boiu, I. Papiū, P. Cosma, L. Simonescu și Dr. A. Brote.

— În urma acesteia d-șóra Eugenia Iovescu se declară alésă învėtųóre ordinară-provisoră la scóla civilă de fete a Asociațiunei cu începutulū anului scolarū curentū, avēnd a fi instituită definitivū după unū anū de probă.

Față de acestu concludu dlă I. V. Russu insinuă votu separată, la care se alătură și dñii: O. Tilea, Dr. A. Frâncu și Ioană Crețu.

Nr. 158/461. Dlă Alecsandru Lebu, ales membru ordinariu în comitetul centrală ală Asociațiunei la adunarea generală din 1895, declară cu datulă 15 Septembrie a. c., că luând în considerare cele întemplate cu ocasiunea alegerei sale în comitetu, regretă a nu puté primí acest mandată și rógă comitetulă să iee la cunoscință abdicerea sa de membru în comitetulă centrală.

— Se ia spre scire, și despre abdicere se va raporta procsi-meii adunări generale a Asociațiunei, pentru competentă afacere.

Nr. 159. Verificarea acestui procesă verbală

— Se incredințeză dloru: P. Cosma, I. Crețu și I. Papiu.

Ședința se inchee.

D. u. s.

Dr. Ilarionă Pușcariu m. p., Dr. Vasile Bologa m. p.,
vice-președinte. secretaru II.

S'a verificat. — Sibiiu, 6 Octobere 1895.

P. Cosma m. p.

I. Crețu m. p.

I. Papiu m. p.

Onorată Comitetu! Contra concludului luată în ședința onoratalui Comitetu din 24 Septembrie a. c., prin carele s'a alesu cu majoritate de 5 contra 4 voturi de învătătoare la scola civilă de fete a Asociațiunei transilvane Eugenia Iovescu față cu concurențele Dr. Eliă Dăiană, subscriși membri, conform declarațiunei făcute în amintita ședință, își permită a presenta și motiva urmatoriulă

Votu separată.

I. De ore-ce la conferirea unui postu pus la concursă condițiunile acestuia sunt singuru normative pentru conferire, ear în casul de față numai dlă Dr. Eliă Dăiană întrunesc condițiunile restrictive ale concursulă;

1. Fiind-că în concursă se cere ca condiție *sine qua non* cualificațiunea pentru limba germană și română, care dintre concurenți singuru dlă Dr. Eliă Dăiană a documentat-o atât prin esamenulă fundamentală dela facultatea filosofică din Budapesta, făcută tocmai din limba germană și română, cât și prin cursurile ascultate la universitatea din Gratz și prin diploma de Dr. din limba și literatura română, germană și indogermană;

2. Fiind-că concursulă cere în primulă rând instituirea unui învătătoru, și numai ca eventualitate contempeză alegerea unei in-

vătătoare, care dispoziție este a se observa mai ales și din considerații de stabilitate în corpul învățătoresc;

3. Fiind-că d-șora Eugenia Iovescu n'a doveditū nici calificațiunea generală pentru unū ram óre-care-va de sciință, pentru-că nici diplomă de învățătoare la scólele civile, nici chiar o adeverință interimală despre acésta n'a produsū, și din atestatele înaintate și din afirmațiunile din cerere se póte deduce, că e pregătită numai pentru sciințele naturale, pe când din aceleași acte s'a doveditū că fiind dēnsa absolventă a scólelorū din Győr și Budapesta, fără a cerceta nici când o scólă romānescă, îi lipsesce orī-ce calificațiune de a propune studiile în limba literară romānescă, și că *nu* are calificațiune nici pentru propunerea limbei germane, a cărei cunoscință nici altfelū nu e documentată;

II. Deóre-ce dlū Dr. Eliă Dăianū are o calificațiune superióră ca Dr. în studiile indicate în concursū și ca absolventū de 2 facultăți: teologică și filosofică — la 2 universități, o calificațiune care nu se póte pune în comparare cu atestatele pedagogice ale d-șorei Eugenia Iovescu;

III. Deóre-ce în urma decisiunilorū adunărilorū generale comitetulū anī de a rēndulū a publicatū o bursă de 500 fl., ca sē perfecționeze o putere didactică în limba germană, fără sē fi aflatū unū singurū concurentū, ear în casulū de față în persóna dnulū Dr. Eliă Dăianū s'ar cāștiga o putere didactică conformă decisiunilorū adunăreiū generale și a comitetulūi;

IV. Deóre-ce adunarea generală a Asociațiunei din anulū curentū a cerutū, ca comitetulū sē îngrijescă de mijlóce, pentru-ca scopulū primordialū alū Asociațiunei: cultivarea literaturēi romāne, sē reîncēpă în sinulū Asociațiunei, ear acéstă necesitate nu se póte îndeplinī decăt prin gruparea forțelorū literare și aducerea lorū în connesitate cu Asociațiunea, și deóre-ce e incontestabilū, că prin angajarea dlui Dr. Eliă Dăianū ca învățătorū Asociațiunea ar fi cāștigatū o forță literară:

Subscrișiī membrii ai comitetulūi, basați pe aceste motive obiective, își esprimă convingerea, că singurū alegerea dlui Dr. Eliă Dăianū corespundea intereselorū scólei de fete a Asociațiunei transilvane, și cerū ca acestū votū separatū sē se alătore la protocolulū ședinței din 24 Septembre n. a. c. și totodată în legătură cu acela sē se publice.

Sibiū, în 25 Septembre, 1895.

Ioanū V. Russu m. p.

Dr. Amos Frāncu m. p.

O. Tilea m. p.

Nr. 480—1895.

Proces verbal

din ședința comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 3 Octobree 1895.

Președinte: Dr. Ilarionu Pușcariu, v.-președ. Asociațiunei.

Membrii prezenți: Ioanū V. Russu, Partenie Cosma, Zacharia Boiu, Ioanū Crețu, Leontinū Simonescu, Onoriū Tilea, Dr. C. Diaconovich, Dr. Amos Frâncu.

Secretariū: Dr. Vasile Bologna.

Nr. 160/246. Să presentă cererile intrate la concursulū publicatū sub Nr. 246/1895, pentru conferirea unui stipendiū à 20 fl. și trei à 60 fl. studenților gimnasiști și anume dela studenții:

Iosifū Bretoniū Romanū, IV cl. norm. în Alba-Iulia; *Auretū Maiorū*, I cl. gimn. în M.-Oșorheiū; *N. Cerbiceanū*, cl. II reală, în Deva; *I. Simulescu*, cl. II, gimn. în Brad; *Trand. Scorobet*, cl. II în Brașovū; *V. Popū*, cl. II reală în Sibiiū; *I. Șovrea*, cl. II gim. în Baia mare; *Ad. Val*, cl. gimn. în Brad; *I. Popa*, II gimn. în Brad; *R. Munteanū*, III gimn. în Blajū; *I. Hulea*, cl. III gimn. în Alba-Iulia; *V. Raicu*, cl. III în Brașovū; *P. Gușăilă*, cl. III gimn. în Brașovū; *I. Damianū*, cl. III în Brad; *M. Popū*, cl. III în Carei m.; *Oct. Feier*, cl. III în Brad; *I. Coc*, cl. III Brad; *V. Grindeanū*, cl. IV în Sibiiū; *Art. Coman*, cl. IV gimn. în Iglo; *G. Coman*, cl. II gimn. în Iglo; *I. Lupășiu*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *N. D. Cristea*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *I. Muțiu*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *N. Șoneriū*, cl. IV gimn. în Brașovū; *Oct. Dorca*, cl. IV gimn. în Blajū; *A. Bugneriū*, cl. V gimn. în Năsăud; *N. Bucșa*, cl. VI în M.-Oșorheiū; *I. Comaniciiū*, cl. VI gimn. în Brașovū; *V. Runceanū*, cl. VI gimn. în Brașovū; *V. Popū*, cl. VII gimn. în Blajū; *V. Mandealū*, cl. VII reală în Sibiiū; *N. Schiau*, cl. VII gimn. în Sibiiū; *I. Sasū*, cl. VII gimn. în Sibiiū; *N. Tămaș*, gimn. VII în Brașovū; *G. Naneșū*, cl. VII gimn. în Brașovū; *I. Onciū*, cl. VIII gimn. în Blajū; *I. Gonza*, cl. VIII gimn. în Bistrița; *N. Petra*, cl. VIII gimn. în Sibiiū; *Al. Pălăgesiū*, cl. VIII gimn. în Năsăud; *I. Iacob*, cl. VIII gimn. în Beiuș; *C. Băilă*, cl. VIII gimn. în Sibiiū; *I. Băilă*, cl. V reală în Sibiiū; *I. Ciuleiū*, cl. VIII gimn. în Brașovū; *R. Frateșiū*, cl. VIII gimn. în Brașovū; *Silv. Popū*, cl. VIII gimn. în Sighet.

— Stipendiulū de 20 fl. la anū din fundațiune „Bașota“, să voteză tinerulū Ioanū Dămianū, elev în clasa III-a la gimnasiulū gr. or. românū din Brad;

Stipendiul de 60 fl. la an din fundațiunea „Galliană” se votază tinerului Mihaiu Popu, studentu în clasa III-a la gimnasiul rom. cat. din Careii mari;

Stipendiile à 60 fl. la an din fundațiunea „Romanu” se votază tinerilor:

a) Ioanù Comaniciu, studentu în clasa VI-a la gimnasiul gr. or. român din Brașov și

b) Ioanù Băilă, studentu în clasa V-a la școlile reale împreunate cu gimnasiul evangelic din Sibiu.

Nr. 161/430/1895. Se prezintă elaboratele întrate la concursul literar publicat de Asociațiune cu datul 1 Novembre 1894. Nr. 430, cu terminu pentru înaintarea concurselor până la 1 Octobre 1895, și anume:

I. La premiul de 200 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra subiectului: „Resultatele comasării de până aci, bune și rele, cu privire la țeranul român din Transilvania” etc. . . au întrat două elaborate cu devisa:

a) „Viribus unitis”. Proprietatea și

b) „În bunăstare nu fi fălos, în neajunsuri nu ți perde curajul. Loviturile sortii trebuie să le înfrunți cu bărbăția”.

II. La premiul de 300 fl. întru acoperirea speselor de tipariu pentru unu manualu bunu de învățământu pe sema școlilor medii, au întrat două elaborate, anume:

a) *Laocoon* de Lessing, în traducere română și

b) Vieța și scrierile lui Publiu Virgiliu Marone, cu devisa: „Știința e tesauru neprețuibil”.

III. La premiul de 200 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra subiectului:

Dietetica populară, cu deosebită considerare la modul de viețuire al țeranului român, au întrat două elaborate cu devisa:

a) Ascultați cu toții de mine,

Căci eu ve învăț a trăi bine.

b) „Mens sana in corpore sano”.

— Elaboratele întrate pentru premiul I. de 200 fl. se dau spre cenzurare dluî Onoriu Tilea ingineru în Sibiu;

Elaboratele întrate pentru premiul alu II-lea de 300 fl. se dau spre cenzurare dluî Virgilu Onițiu, profesor și directoru gimnasialu în Brașov;

Elaboratele întrate pentru premiul alu III-lea de 200 fl., se dau spre cenzurare dluî Dr. G. Vuia, medic în Arad.

Nr. 162/433. Se presentă concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 16, prin care s'aŭ primită și declarată membrii noi ai Asociațiunei.

— Spre scire, încredințându-se biroulă estradarea diplomeloră.

Nr. 163/434. Se presentă concludulă aceleiași adunărei generale Nr. prot. 17, prin care s'a luată spre scire raportulă generală despre activitatea comitetulă centrală pro 1894, pe lângă următorele îndrumări:

a) se lasă în sarcina comitetulă centrală, a afla căi și mijloce pentru sporirea numărulă membriloră Asociațiunei;

b) se îndemnă comitetulă a susține viă spiritulă de viétă prin despărțemintele Asociațiunei;

c) să însărcineză comitetulă, a compune pe viitoră raportulă seŭ în mod comparativă, ca să se potă ține în evidență esactă progresulă seŭ regresulă Asociațiunei în tôte referințele sale.

— Spre scire și acomodare. Cât pentru esecutarea dispozițiiloră cuprinse în punctulă a) și b) să esmite o comisiune în persoanele dloră: L. Simonescu, Dr. C. Diaconovich și Dr. A. Frâncă, pentru presentarea ună proiectă în cestiune.

Nr. 164/435. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 18, prin care s'a însărcinată comitetulă centrală ca se publice pe viitoră raportulă generală despre activitatea sa celă puțină cu 8 zile înainte de adunarea generală și se marcheze, în ce măsură satisfacă datorințeloră loră despărțemintele Asociațiunei.

— Spre scire și acomodare.

Nr. 165/436. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 19, prin care s'a aprobată rațiociniulă Asociațiunei pro 1894, și s'a votată bugetulă pro 1896.

— Se ia spre scire, având a se transpune bugetulă pro 1896, oficiulă de cassă ală Asociațiunei, pentru orientare și esecutare.

Nr. 166/437. Concludulă adunărei generale din 1895. Nr. prot. 19, lit. b), prin care propunerea dluă I. Costină, preotă și redactoră în Sibiiă, privitoare la esplicarea legiloră statulă pentru trebuințele poporulă, s'a transpusă comitetulă centrală spre studiare cu îndrumarea: să raporteze asupra ei la procsima adunare generală.

— Să predă comisiunei constatătore din dniă: I. St. Șuluțiu, Dr. A. Brote și Dr. A. Frâncu, spre studiare și raportare.

Nr. 167/438. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 19, lit. c) prin care la propunera dluă Gavrilă Popă, canonică capitulară în Blajă, s'a îndemnisată comitetulă centrală a

conferi stipendiul de 100 fl. prevădută în bugetul anului 1896 unui tinăr din munții apuseni, apt de a urma cursul la școala de sculptură în lemn și piatră din Zlatna.

— Pentru executarea concluderii se decide a se scrie concursul cu termen de 30 de zile, pentru conferirea unui stipendiu de 100 fl. unui tinăr din munții apuseni, care va dovedi pregătirea și aptitudinea recerută, pentru-ca să poată urma cu succes vre-o școală de sculptură în lemn și piatră.

Nr. 168/439. Concluderea adunării generale din 1895, Nr. prot. 19, lit. d), prin care cererea dlui George Șandru, învățător în Petrila, pentru întreținerea gratuită a fiicei sale în internatul școlii de fete a Asociației pe anul 1895/6, s'a transpus comitetului central spre competentă afacere.

— După-ce în internatul școlii de fete a Asociației nu sunt locuri gratuite, cererea nu se poate încuviința.

Nr. 169/440. Concluderea adunării generale din 1895. Nr. prot. 19, lit. e), prin care cererea doamnei Laura Borbola din Sătmăru pentru un stipendiu anual de 400 fl. spre completarea studiilor sale musicale, nu s'a încuviințat.

— Se comunică petentei pentru orientare.

Nr. 170/442. Concluderea adunării generale din 1895, Nr. prot. 23, prin care s'a decis următoarele:

a) pentru cazul când guvernul ar dificulta unele modificări din statutele cele noue, se autorizează comitetul central, a pertracta în sinul său observările guvernului și a le aplana;

b) mandatul funcționarilor Asociației, afară de președinte și vice-președinte, încetază în ziua inactivării nouelor statute.

— Se ia spre scire și acomodare.

Nr. 171/443. Concluderea adunării generale din 1895, Nr. prot. 24, prin care s'a transpus comitetului central spre posibilă considerare propunerea dlui G. Bogdan și soției, în chestiunea cum ar fi să se redacteze foia Asociației pe viitor.

— Se încredințează comisiunii constatătoare din dnii: I. V. Russu, Z. Boiu și Dr. C. Diaconovich, spre studiere și raportare.

Nr. 172/444. Concluderea adunării generale din 1895, Nr. prot. 25, prin care s'a transpus comitetului central spre posibilă considerare propunerea dlui G. Bogdan și soției, referitoare la raportul general, ce ar fi să se facă an de an despre literatura română produsă pe teritoriul Ungariei.

— Se încredințează prim-secretariului Asociației Dr. C. Diaconovich, spre studiere și raportare asupra modului de executare.

Nr. 173/447. Punctul protocolului adunării generale din 1895, Nr. 28, prin care la interpelarea dlui Dr. I. Blaga, președintele Asociațiunii promise, că pe viitor se vor lua măsuri ca să se raporteze la adunarea generală despre agenturile și bibliotecile populare, ce sunt în ființă prin despărțemintele Asociațiunii,
— Să predă biroului spre scire.

Nr. 174/449. Concluzul adunării generale din 1895, Nr. prot. 32, prin care s'a ales și declarat de membru onorariu al Asociațiunii dl Dr. Gustav Weigand, directorul seminariului român de la universitatea din Lipsca, și s'au încredințat comitetului central, a face pașii necesari la regim pentru obținerea aprobării, în sensul §. 5 din statute,

— Să face la regim reprezentațiunea recerută în sensul §. 5. din statute.

Nr. 175/450. Concluzul adunării generale din 1895, Nr. prot. 33, prin care s'a decis să se țină procsima adunare generală din 1896. în Lugoj și s'a încredințat comitetului central ficsarea timpului.

— Să aduce la cunoștință frunțașilor inteligenței române din Lugoj, spre a se face în comună conțelegere pregătirile necesare pentru adunarea generală din 1896.

Nr. 176/471. Direcțiunea școlii civile de fete a Asociațiunii, înainteză cu datul 1 Octobrie a. c. Nr. 83, protocolul conferenței corpului didactic de la începutul anului școlar curent, anume din 5 Septembrie 1895.

— Să ia spre scire.

Nr. 177/318. Reuniunea femeilor române din Abrud și giur, cu datul 16 August a. c. cere un ajutor anual de 200—300 fl. pentru crearea unui al doilea post de învățătoare la școala elementară de fetițe susținută de reuniune în Abrud.

— Pentru anul acesta fiind deja statorit budgetul Asociațiunii, ajutorul nu se poate vota, se ține însă în evidență și la timpul său se va transpune comisiunii de budgetare, spre studiere și raportare.

Nr. 178/384. Dl Basiliu Albanu, parochiu gr. cat. în Vișa, cu datul 3 August a. c. cere un ajutor pentru fiul său Alimpiu, rotariu de meserie în Cluj, ca să poată deschide atelier de sine stătător.

— În lipsa de mijloc cu această menire, cererea nu se poate încuviința.

Nr. 179/474. Funcționarii Asociațiunei presentă particulariulă speseloră dela adunarea generală a Asociațiunei din anulă curentă și anume:

1. Cassariulă despre 10 fl. 2. Secretariulă I. despre 10 fl.
3. Secretariulă II despre 12 fl.

— Să iaă spre scire, și se asemneză la cassa Asociațiunei spre solvire.

Nr. 180/417. Direcțiunea scôlei civile de fete a Asociațiunei, înainteză cu datulă 17 Septembrie 1895. Nr. 94, cererea d-sórei Maria Gogană, fosta bonă în internatulă scôlei de fete, ca să i se solvescă întrégă suma restantă din salariulă ei de bonă pro 1894/5, în suma de 41 fl. 65 cr., deși dënса a fostă silită să părăsescă postulă seă la 20 Martiă 1895, din cauza unui morbu greă, — pe lângă părerea direcțiunei, ca să se încuviințeze cererea barem în parte.

— Din considerațiunilă de morbu se încuviințeză 20 fl., ce să vor solvi din budgetulă scôlei.

Nr. 181/472. Oficiulă de cassă ală Asociațiunei presentă cu datulă 30 Septembrie a. c. conspectulă despre percepțiunile cassei Asociațiunei dela 1 Aprilă până la 30 Septembrie c. c. și și erogatiunile, conspectulă tacseloră de membri incurse dela 1 Iuliă până în 30 Septembrie a. c.

— Se ia spre scire, avënd a se transpune conspectulă tacseloră de membri organulă Asociațiunei spre publicare.

Nr. 182/473. Tipografia archidiecesană din locă, presentă contulă din 30 Septembrie a. c. despre 257 fl. 45 cr., pentru tipariulă, broșarea și espedarea foilă Asociațiunei în pătrariulă ală III-lea (Iuliă-Septembrie) din anulă curentă.

— Se ia spre scire, și să asemneză la cassa Asociațiunei spre solvire.

Nr. 183. Verificarea acestui procesă verbală

— Se încredințeză dloră: I. V. Rusu, L. Simonescu și O. Tilea. Ședința se închee.

D. u. s.

Dr. Harionă Pușcariă m. p.,
vice-președinte.

Dr. V. Bologă m. p.,
secretariă II.

S'a verificată. — Sibiiă 15 Octobree, 1895.

I. V. Răsu m. p.

L. Simonescu m. p.

O. Tilea m. p.

Rectificare. În Nr. 10. pag. 1 nota de josă a se ceti Intrată după încheierea Nr. 9.